

ТЕМА № 14

СУДОВІ РІШЕННЯ

*Кафедра цивільного права та процесу
НАВС*

Навчальна мета: сприяти формуванню у ЗВО методологічних знань про поняття судових рішень, ухвали суду, постанови суду, рішення суду, судового наказу; визначити вимоги, яким має відповідати судове рішення, його зміст; проаналізувати порядок ухвалення та проголошення судового рішення; охарактеризувати види рішень суду, ухвал суду; проаналізувати порядок внесення виправлень у судове рішення, його роз'яснення, а також активізувати ЗВО до самостійного вивчення наукової та методичної літератури.

Виховна мета: сприяти формуванню наукового світогляду, моральних, естетичних та інших якостей особистості, виховувати активність до одержання знань майбутнього фахівця, прищеплення інтересу до вивчення дисципліни.

Розвивальна мета: розвивати інтелектуальні здібності, культуру мовлення та спілкування, пам'ять, увагу, уяву, творчий склад мислення, спостережливість, активність, самостійність, логічне осмислення основних понять та термінів, вміння сприймати та аналізувати матеріал, прищеплювати ЗВО навички раціональних способів пізнавальної діяльності з зазначеної теми

Нормативно-правові акти:

- Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. (в ред. Закону від 03.10.2017) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
- Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
- Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» від 18.12.2009 р. № 14 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-09#Text>
- Цивільний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / за заг. ред. М. М. Ясинка. К.: Алерта, 2018. 604 с
- Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за заг. ред. Василюк Н. В., Гулька Б.І., Кота О.О. Київ : ВД «Дакор», 2021. 1028 с.

План:

- ◎ Поняття та види судових рішень. Законність і обґрунтованість судового рішення.
- ◎ Порядок ухвалення, проголошення та вручення судового рішення.
- ◎ Законна сила рішення суду.
- ◎ Зміст рішення суду.
- ◎ виправлення опісок та арифметичних помилок у судовому рішенні. Роз'яснення судового рішення. Додаткове рішення суду.
- ◎ Ухвала суду, види ухвал. Окрема ухвала суду.

1. Поняття та види судових рішень.

**Законність і обґрунтованість
судового рішення**

Судове рішення як акт судової влади – це правозастосовчий акт, ухвалений іменем України, оформлений у вигляді процесуального документа, що владно підтверджує правовідносини сторін на основі встановлених у судовому засіданні фактичних обставин справи.

Властивості, притаманні судовим рішенням:

- ❑ мають індивідуальний характер та конкретних адресатів;
- ❑ постановляються та ухвалюються виключно органами судової влади;
- ❑ є юридичними фактами, що тягнуть за собою виникнення, зміну чи припинення правовідносин.

*Види судових рішень у цивільному
судочинстві :*

ухвали

рішення

постанови

судові накази

Судовий наказ – особлива форма судового рішення, що видається судом за результатами розгляду вимог заявника, визначених у ст.161 ЦПК України, в порядку наказного провадження.

Постанова – вид судового рішення, прийняттям якого закінчується перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку.

Ухвала – вид судового рішення, яким розв'язуються окремі процесуальні питання, що виникають під час розгляду та вирішення цивільної справи або під час виконання ухвалених судом рішень.

Рішення – процесуальний акт суду з приводу вирішення справи по суті (вид судового рішення, яким вирішується матеріально-правовий спір сторін та який містить відповідь про права та обов'язки суб'єктів спірних правовідносин).

Класифікація рішень суду:

- *за правовими наслідками* – рішення про присудження, рішення про визнання, рішення про перетворення;
- *за повнотою та обсягом вирішених питань* – основні, додаткові;
- *за формою проголошення* – повні, скорочені;
- *заочне рішення.*

*Відповідно до ст. 263 ЦПК України,
судове рішення повинно ґрунтуватися на
засадах верховенства права, а також
бути:*

законним

обґрунтованим

Законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посиляються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були одержані у визначеному законом порядку та досліджені в судовому засіданні.

Якщо вимога законності – це вимога до формального, юридичного боку судового рішення, то вимога обґрунтованості – це вимога до фактичної сторони рішення.

***Судове рішення повинно
відповідати таким критеріям:***

- повнота;*
- визначеність (категоричність);*
 - ясність;*
 - точність;*
- форма, встановлена законом.*

2. Порядок ухвалення, проголошення та вручення судового рішення

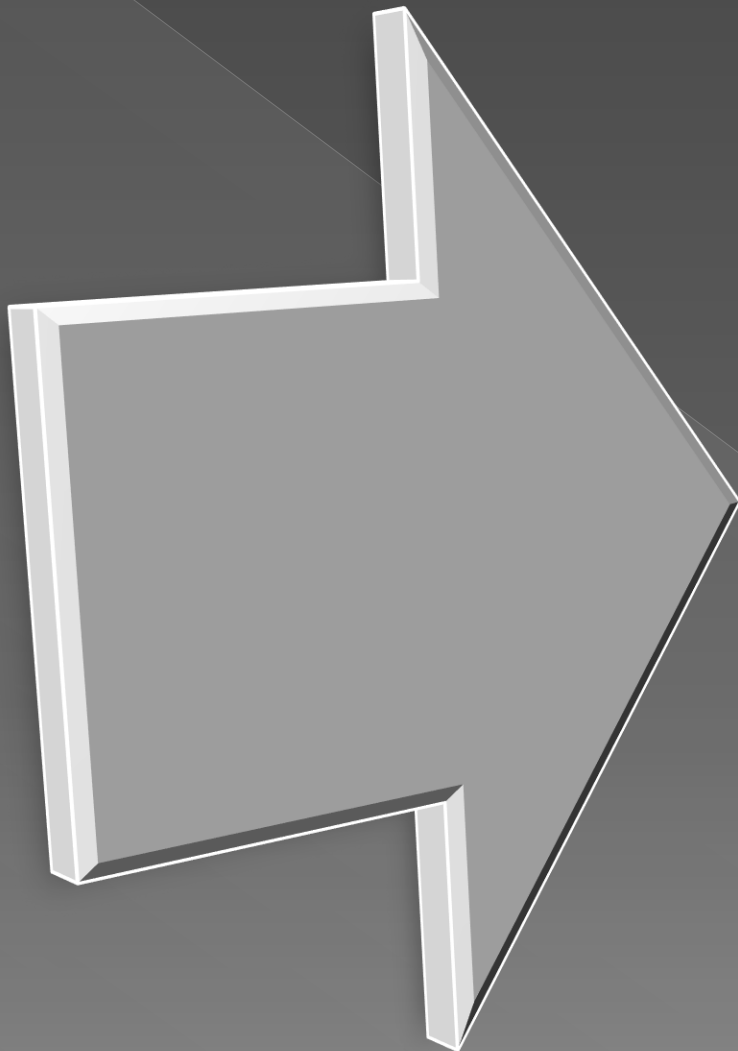
Суди ухвалюють рішення, постанови іменем України негайно після закінчення судового розгляду, крім випадків, визначених ЦПК України. Рішення та постанови ухвалюються, складаються і підписуються складом суду, який розглянув справу.

У виняткових випадках залежно від складності справи складання повного рішення (постанови) суду може бути відкладено на строк не більш як 10 днів, а якщо справа розглянута у порядку спрощеного провадження - не більш як 5 днів з дня закінчення розгляду справи.

Складання повного тексту ухвали, залежно від складності справи, може бути відкладено на строк не більш як 5 днів з дня оголошення вступної та резолютивної частин ухвали.

**Скорочене (вступна та резолютивна
частини) судове рішення**

має бути підписане всім складом суду і
приєднане до справи.

*Усі судові рішення
викладаються
письмово у паперовій
та електронній
формах.*

**Відповідно до ст. 267 ЦПК України,
суд, який ухвалив рішення, може:**

визначити порядок його виконання

надати відстрочення виконання

надати розстрочення виконання

***вжити заходів для забезпечення
його виконання***

Суд, ухвалюючи рішення на користь кількох позивачів або проти кількох відповідачів, повинен зазначити, в якій частині рішення стосується кожного з них, або зазначити, що обов'язок чи право стягнення є солідарним.

Стаття 266 ЦПК України

Рішення суду *проголошується у судовому засіданні, яким завершується розгляд справи, публічно*, крім випадків, встановлених ЦПК України.

Суд може проголосити лише вступну та резолютивну частини рішення суду!

Правила проголошення рішення суду:

- ❑ рішення суду або, у встановлених випадках, його вступна та резолютивна частина проголошуються *усно* шляхом зачитування суддею їх тексту, при цьому усі присутні заслуховують його стоячи; *негайно* після закінчення судового розгляду, без оголошення перерви або відкладення проголошення на інший термін; *прилюдно* (крім випадків, коли судовий розгляд проводився у закритому засіданні);
- ❑ головуючий у судовому засіданні роз'яснює зміст рішення, порядок і строк його оскарження;
- ❑ у разі проголошення у судовому засіданні скороченого (вступної та резолютивної частин) рішення суд повідомляє, коли буде складено повне рішення;
- ❑ після проголошення рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення, крім випадків, визначених ЦПК України;
- ❑ у разі неявки всіх учасників справи у судові засідання, яким завершується розгляд справи, або розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, суд підписує рішення *без його проголошення*.

Датою ухвалення рішення є дата його проголошення (незалежно від того, яке рішення проголошено - повне чи скорочене).

Датою ухвалення рішення, ухваленого за відсутності учасників справи, є дата складення повного судового рішення.

*Згідно ст. 272 ЦПК України, копії повного
судового рішення вручаються учасникам
справи, які були присутні у судовому
засіданні, негайно після проголошення такого
рішення.*

3. Законна сила рішення суду

Законна сила рішення суду – це його юридична властивість, що характеризує дію рішення суду в часі, просторі та за колом осіб.

Вона має свої межі:

- суб'єктивні – дія законної сили рішення суду за колом осіб (щодо учасників справи);*
- об'єктивні – дія законної сили рішення суду щодо предмету розгляду цивільної справи (щодо встановлених судом правовідносин, юридичних фактів).*

Рішення суду набирає законної сили (ст. 273 ЦПК України):

- після закінчення строку подання апеляційної скарги всіма учасниками справи, якщо апеляційну скаргу не було подано;
- у разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після повернення апеляційної скарги, відмови у відкритті чи закриття апеляційного провадження або прийняття постанови суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного перегляду.

*Правові наслідки
набрання законної сили рішенням
суду:*

- здійсненність рішення суду*
- преюдиціальність рішення суду*
- обов'язковість рішення суду*
- неспростовність рішення суду*
- винятковість рішення суду*

4. Зміст рішення суду

*Відповідно до ст. 265 ЦПК
України рішення суду як
процесуальний документ
складається зі вступної, описової,
мотивувальної та резолютивної
частин.*

У вступній частині рішення суду зазначаються:

- дата і місце його ухвалення;**
- найменування суду;**
- прізвище та ініціали судді або склад колегії суддів;**
- прізвище та ініціали секретаря судового засідання;**
- номер справи;**
- ім'я (найменування) сторін та інших учасників справи;**
- вимоги позивача;**
- прізвища та ініціали представників учасників справи.**

В описовій частині рішення суду зазначаються:

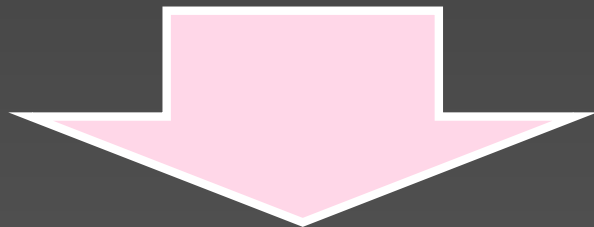
- стислий виклад позиції позивача та заперечень відповідача;**
- заяви, клопотання;**
- інші процесуальні дії у справі (забезпечення доказів, вжиття заходів забезпечення позову, зупинення і поновлення провадження тощо).**

У мотивувальній частині рішення суду зазначаються:

- фактичні обставини, встановлені судом, та зміст спірних правовідносин, з посиланням на докази, на підставі яких встановлені відповідні обставини;
- докази, відхилені судом, та мотиви їх відхилення;
- мотивована оцінка кожного аргументу, наведеного учасниками справи, щодо наявності чи відсутності підстав для задоволення позову, крім випадку, якщо аргумент очевидно не відноситься до предмета спору, є явно необґрунтованим або неприйнятним з огляду на законодавство чи усталену судову практику;
- чи були і ким порушені, не визнані або оспорені права, свободи чи інтереси, за захистом яких мало місце звернення до суду;
- норми права, які застосував суд, та мотиви їх застосування;
- норми права, на які посилалися сторони, які суд не застосував, та мотиви їх незастосування.

У резолютивній частині рішення суду зазначаються:

- висновок суду про задоволення позову чи про відмову в позові повністю або частково щодо кожної з заявлених вимог;
- розподіл судових витрат;
- строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та його оскарження;
- повне найменування (для юрид. осіб) або ім'я (для фіз. осіб) сторін та інших учасників справи, їх місцезнаходження (для юрид. осіб) або місце проживання чи перебування (для фіз. осіб), ідентифікаційний код юридичної особи в ЄДРПОУ, реєстраційний номер облікової картки платника податків сторін (для фіз. осіб) за його наявності або номер і серія паспорта для фізичних осіб - громадян України.

***У разі необхідності в резолютивній частині також
вказується про:***

- порядок і строк виконання рішення;
- надання відстрочення або розстрочення виконання рішення;
- забезпечення виконання рішення;
- повернення судового збору;
- призначення судового засідання для вирішення питання про судові витрати, дату, час і місце його проведення; строк для подання стороною, за клопотанням якої таке судове засідання проводиться, доказів щодо розміру понесених нею судових витрат;
- здійснення судового контролю, передбаченого ч. ч. 5, 6 ст. 453-1 ЦПК України;
- дату складення повного судового рішення.

5. Виправлення описок та арифметичних помилок у судовому рішенні.

Роз'яснення судового рішення.

Додаткове рішення суду

Згідно із ч. 8 ст. 268 ЦПК України, після проголошення рішення суд, який його ухвалив, не може сам скасувати або змінити це рішення, крім випадків, визначених цим Кодексом.

Цивільне процесуальне законодавство України передбачає такі процесуальні форми виправлення недоліків рішення судом, який його ухвалив:

- виправлення описок та арифметичних помилок у судовому рішенні (ст. 269 ЦПК України);
- ухвалення додаткового рішення суду (ст. 270 ЦПК України);
- роз'яснення судового рішення (ст. 271 ЦПК України).

Описки – це помилки, зумовлені неправильним написанням слів, цифр тощо (пропуск літери, цифри, їх перестановка, спотворення прізвища, імені, по батькові сторін, назви організації). Не є описками граматичні помилки, які не спотворюють тексту рішення суду та не призводять до його неправильного сприймання.

Арифметичні помилки – це помилки у підрахунках, зрозумілі будь-якій особі під час перевірки результатів арифметичної дії з тими ж вихідними даними.

суд виправляє з власної ініціативи або за заявою учасників справи

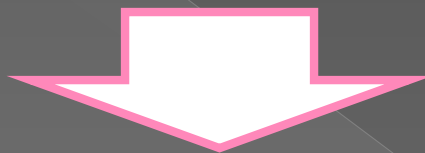
заява про внесення виправлень розглядається протягом 10 днів після її надходження до суду

про внесення виправлень суд постановляє ухвалу, яку надсилає усім особам, які отримали судові рішення із описками чи арифметичними помилками

Додаткове рішення суду – це акт правосуддя, яким усуваються недоліки судового рішення, пов'язані з порушенням вимог повноти викладення його резолютивної частини.

Суд, що ухвалив рішення, може ухвалити додаткове рішення, якщо:

- стосовно певної позовної вимоги, з приводу якої сторони подавали докази і давали пояснення, не ухвалено рішення;
- суд, вирішивши питання про право, не зазначив точної грошової суми, присудженої до стягнення, або майно, яке підлягає передачі, або дії, що треба виконати;
- судом не вирішено питання про судові витрати;
- суд не допустив негайного виконання рішення у випадках, встановлених ст. 430 ЦПК України.

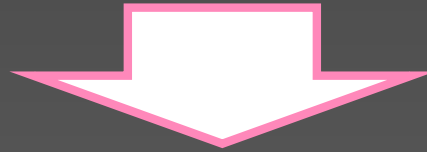

суд з власної ініціативи або за заявою учасників справи

заяву про ухвалення додаткового рішення може бути подано до закінчення строку на виконання рішення

ухвалюється судом у тому самому складі протягом 10 днів після надходження відповідної заяви

Роз'яснення рішення суду – це уточнення, більш чітко і зрозуміле викладення його змісту.

за заявою учасників справи, державного виконавця, приватного виконавця суд роз'яснює судове рішення, яке набрало законної сили, не змінюючи змісту судового рішення

подання заяви про роз'яснення судового рішення допускається, якщо судове рішення ще не виконане або не закінчився строк, протягом якого рішення може бути пред'явлене до примусового виконання. Підстава - невизначеність його резолютивної частини, яка була виявлена в стадії виконавчого провадження під час здійснення виконавчих дій

суд розглядає заяву про роз'яснення судового рішення у порядку, в якому було ухвалено відповідне судове рішення, протягом 10 днів з дня її надходження

**6. Ухвала суду, види ухвал.
Окрема ухвала суду**

Ухвала – це вид судового рішення, яким розв'язуються окремі процесуальні питання, що виникають під час розгляду та вирішення цивільного спору або під час виконання ухвалених судом рішень.

Класифікація ухвал суду:

- *за суб'єктом постановлення* – одноособові, колегіальні;

- *залежно від кола осіб, щодо яких постановляються* – щодо складу суду, учасників справи, інших учасників судового процесу;

- *за формою* – протокольні (усні), самостійні (письмові);

- *за порядком постановлення* – оформлюються окремим процесуальним документом, заносяться до журналу судового засідання.

- ***за правовими наслідками (змістом)*** – підготовчі, перетинаючі (зупинювальні), заключні, відновлювальні, окремі;

- ***за способом оскарження*** – ухвали суду, що можуть оскаржуватися окремо від рішення суду, ухвали суду, що оскаржуються разом із рішенням суду;

- ***ухвали, спрямовані на закінчення процесу без ухвалення судового рішення*** – ухвали про закриття провадження у справі, ухвали про залишення позову без розгляду.

*Відповідно до ст. 260 ЦПК
України ухвала суду, що
викладається окремим
документом, складається зі
**вступної, описової,
мотивувальної та резолютивної
частин.***

У вступній частині ухвали зазначаються:

- дата і місце її постановлення;
- найменування суду, прізвища та ініціалів судді (суддів);
- імена (найменування) учасників справи.

В описовій частині ухвали зазначаються:

- суть клопотання та ім'я (найменування) особи, яка його заявила, чи іншого питання, що вирішується ухвалою.

У мотивувальній частині ухвали зазначаються:

- мотиви, з яких суд дійшов висновків, і закон, яким керувався суд, постановляючи ухвалу.

У резолютивній частині ухвали зазначаються:

- висновки суду;
- строк і порядок набрання ухвалою законної сили та її оскарження.

Ухвала набирає законної сили негайно після її проголошення, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

Ухвали, що постановлені судом поза межами судового засідання або в судовому засіданні у разі неявки всіх учасників справи, розгляду справи без повідомлення (виклику) учасників справи, набирають законної сили з моменту їх підписання суддею (судьями).

Стаття 261 ЦПК України

Окремі ухвали – різновид судових рішень, які є процесуальним засобом судового впливу на виявленні під час судового розгляду порушення законності, а також причини та умови, що цьому сприяли.

❑ Виявивши при вирішенні спору порушення законодавства або недоліки в діяльності юридичної особи, державних чи інших органів, інших осіб;

❑ у випадку зловживання процесуальними правами, порушення процесуальних обов'язків, неналежного виконання професійних обов'язків (в тому числі, якщо підписана адвокатом чи прокурором позовна заява містить суттєві недоліки) або іншого порушення законодавства адвокатом або прокурором

суд постановляє окрему ухвалу

Суд може постановити окрему ухвалу щодо:

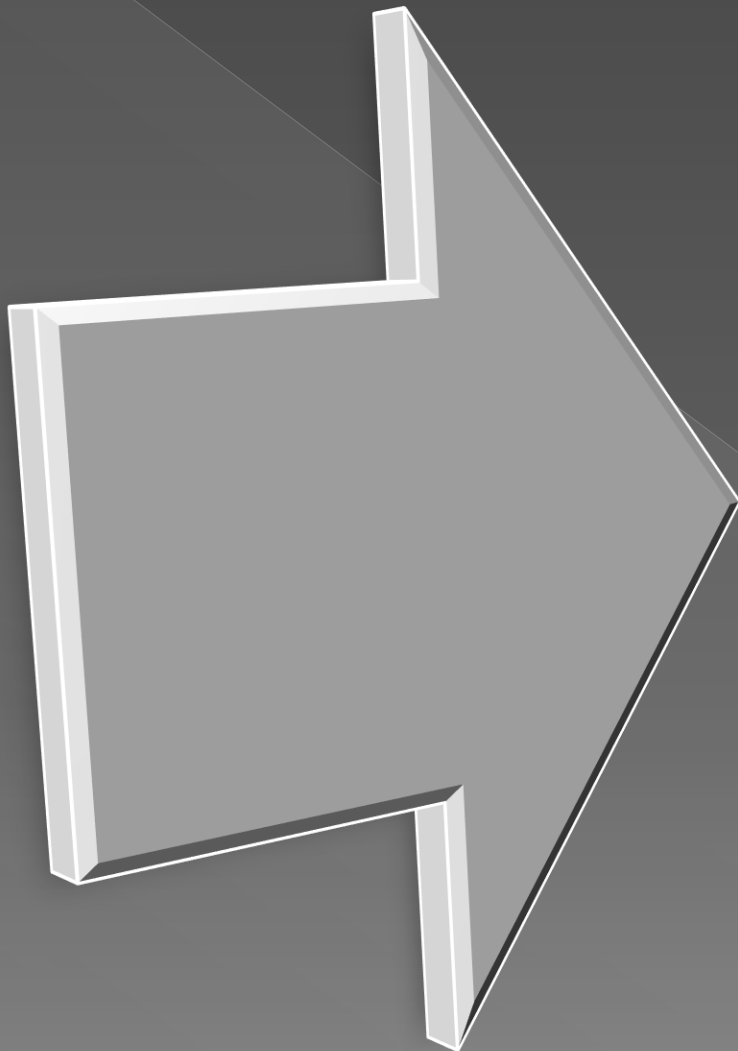
□ державного виконавця, іншої посадової особи органу державної виконавчої служби, приватного виконавця та направити її органам, до повноважень яких належить притягнення таких осіб до дисциплінарної відповідальності, або органу досудового розслідування, якщо суд дійде висновку про наявність в діях (бездіяльності) таких осіб ознак кримінального правопорушення;

□ щодо свідка, експерта чи перекладача у разі виявлення під час розгляду справи відповідно неправдивих показань, неправдивого висновку експерта чи неправильного перекладу, подробиці доказів та направляє її прокурору чи органу досудового розслідування.

В окремій ухвалі суд має зазначити закон чи інший НПА (у т.ч. його статтю, пункт тощо), вимоги якого порушено, і в чому саме полягає порушення.

З метою забезпечення виконання вказівок, що містяться в окремій ухвалі, суд встановлює у ній строк для надання відповіді залежно від змісту вказівок та терміну, необхідного для їх виконання.

*Окрема ухвала
може бути
оскаржена особами,
яких вона
стосується.*

*Окрема ухвала
Верховного Суду
оскарженню не
підлягає.*

Окрема ухвала стосовно порушення законодавства, яке містить ознаки кримінального правопорушення, надсилається прокурору або органу досудового розслідування, які повинні надати суду відповідь про вжиті ними заходи у визначений в окремій ухвалі строк. За відповідним клопотанням прокурора або органу досудового розслідування вказаний строк може бути продовжено.

Частина 11 статті 262 ЦПК України